



TANSEGÉDLET A JOGI SZEMÉLYEK ÉS A SZEMÉLYISÉGVÉDELEM TÉMAKÖRÉHEZ

A tansegédletet összeállították:

Csécsey Andrea – Szikora Veronika

(Az olvasószerkesztői feladatokat Tóth Fanni és Török Éva végezte.)

ALAPSZAKOS ÉS FELSŐOKTATÁSI SZAKKÉPZÉSBEN RÉSZTVEVŐ HALLGATÓK SZÁMÁRA

DEBRECENI EGYETEM, ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR

DEBRECEN, 2022

A tananyag elkészítését a „A Debreceni Egyetem fejlesztése a felsőfokú oktatás minőségének és hozzáférhetőségének együttes javítása érdekében” az **EFOP-3.4.3-16-2016-00021** számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

Jelen jegyzet kizárólag a DE ÁJK polgári jog tantárgy számonkérésekre történő felkészülés céljából többszörözhető. A jegyzet, illetve annak bármely részlete bármilyen felhasználáshoz, így különösen, de nem kizárólagosan terjesztéséhez, többszörözéséhez, adatbázisban történő felhasználáshoz a szerzők előzetes írásbeli engedélye szükséges.

SZÉCHENYI 2020



Európai Unió
Európai Szociális
Alap



BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

I. JOGI SZEMÉLYEK

1. A jogi személyekre vonatkozó általános szabályok

Ahhoz, hogy egy személyegyesülés vagy egy meghatározott célra leköötött vagyon önálló jogi képződmény, jogi személy legyen, az alábbi kritériumok megléte szükséges:

- állam által elismert cél,
- saját név,
- székhely,
- állandó szervezet (amely a jogi személy képviseléséhez szükséges),
- elkülönült vagyon (a tagoktól elkülönült, a jogi személy céljára szolgáló vagyon).

A jogi személy törvényben meghatározott típusban (típuskényszer), törvény által nem tiltott tevékenység folytatására és cél elérése érdekében alapítható és működtethető.

Megjegyezzük, ezen túlmenően kritériumként szokás említeni, hogy a jogi személy önállóan (képviselője útján) vesz részt a gazdasági forgalomban és önálló vagyoni felelősséggel rendelkezik.

1.1. A jogi személy jogképessége

A jogi személy jogképes. Jogképessége kiterjed mindazokra a jogokra és kötelezettségekre, amelyek jellegüknél fogva nem csupán az emberhez fűződhetnek (jogszabály ettől eltérően rendelkezhet). A jogi személy abszolút jogképessége alapvetően abban tér el az ember jogképességétől, hogy a jogi személynek főszabály szerint csak vagyoni jogai lehetnek, de személyhez fűződő jogok is megilletethetik (például a jóhírnév védelme, a névjog, adat- és titokvédelem stb.).

A jogi személyt csak a jog által elismert célra lehet létrehozni, ezért a törvény a jogi személy jellegétől, céljától függően a jogképességet korlátozhatja.

1.2. A jogi személyek létrejötte

Jogi személyt jogszabály, hatósági határozat, magánszemély és jogi személy is létrehozhat. A jogi személy alapításához szükséges az alapítók megfelelő formában tett akaratnyilvánításán **(létesítő okirat)** túl a jogi személy működési feltételeinek megteremtése, a működéshez szükséges vagyon elkülönítése, a szervezet létrehozása és a jogi személy **nyilvántartásba vétele**.

1.3. A jogi személy képviselete

A jogi személy létesítéséről szóló jogszabályban, határozatban vagy okiratban meg kell állapítani a jogi személy nevét, tevékenységét, székhelyét, az alapítók adatait, a vagyoni hozzájárulásokat és a vezető tisztségviselőt.

A jogi személyek ügydöntő és képviseleti szerveiről törvény rendelkezik.

A jogi személy nevében képviselője jár el, jogokat szerezhet és kötelezettséget vállalhat, képviseli a jogi személyt bíróság és más hatóságok előtt. Képviseletre több személy is kijelölhető.

Törvényes képviselet

A jogi személy törvényes képviselője a vezető tisztségviselő. Képviseleti jogát önállóan gyakorolja. Köteles a jogi személy jogszabályban előírt adatait a nyilvántartó bíróságnak bejelenteni.

Szervezeti képviselet

Ha a létesítő okirat vagy a szervezeti és működési szabályzat a jogi személy szervezetén belül képviseleti joggal járó tisztséget határoz meg, e tisztség betöltője a jogi személy önálló képviselője.

A jogi személy önálló jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeti egységének vezetője az egység rendeltetésszerű működéséhez szükséges körben a jogi személy önálló képviselője.

Az ügyvezetés az ügyek meghatározott csoportjára nézve a munkavállalókat a jogi személy képviseletének jogával ruházhatja fel írásbeli nyilatkozattal. A képviseleti jogot a munkavállaló az ügyvezetés által meghatározott, képviseleti joggal rendelkező más személlyel együttesen gyakorolhatja.

1.4. A jogi személy nyilvántartásba vétele

A jogi személy létrejöttének minden esetben feltétele a bírósági nyilvántartásba vétel. A nyilvántartás alapelvei a következők:

Az **okirati elv** alapján a nyilvántartásba jogot, tényt vagy adatot bejegyezni jogszabályban meghatározott okirat vagy bírósági, hatósági határozat alapján lehet.

A **közhitelesség elvéből** következően vélelmezni kell, hogy a nyilvántartás hitelesen tanúsítja a benne feltüntetett adatokat, a bejegyzett jogokat és tényeket. Senki sem hivatkozhat arra, hogy nyilvántartott adatról nem tudott.

A **nyilvánosság elve** arra utal, hogy a nyilvántartásba bárki betekinthez, a nyilvántartott adatról feljegyzést készíthet, hiteles másolatot és kivonatot kérhet.

A **jóhiszeműségét** vélelmezni kell annak, aki a cégnyilvántartásban bízva, ellenérték fejében szerzett jogot. A cég nem hivatkozhat a jóhiszemű személlyel szemben arra, hogy az általa bejelentett és a cégjegyzékbe bejegyzett valamely adat nem felel meg a valóságnak.

1.5. A jogi személy szervezeti egységének jogszerűsége

Főszabályként a jogi személy szervezeti egysége **nem jogi személy**. A jogi személy szervezeti egysége például a jogi személy gyűlése, fiókja, telepe, üzeme, irodája, helyi kirendeltsége vagy csoportja, alapszerve, szakosztálya stb.

A létesítő okirat alapján a szervezeti egységet is jogi személlyé nyilváníthatják, ha a szervezeti egység az alapítótól és a jogi személytől elkülönült szervezettel és vagyonnal rendelkezik.

1.6. A jogi személy törvényes működésének biztosítékai

Törvényességi felügyelet

A törvényességi felügyeletet a jogi személyt nyilvántartó bíróság látja el. Ez nem irányulhat a jogi személy döntéseinek gazdaságossági, célszerűségi szempontból való felülvizsgálatára.

Ha a törvényes működés helyreállítása érdekében tett intézkedések nem vezetnek eredményre, a nyilvántartó bíróság megszünteti a jogi személyt.

A jogi személy határozatainak bírósági felülvizsgálata

A jogi személy tagja, az alapítói jogok gyakorlója, vezető tisztségviselője és felügyelőbizottsági tagja kérheti a bíróságtól a jogi személy szervei vagy a tagok által hozott határozat hatályon kívül helyezését, ha az jogszabálysértő vagy a létesítő okiratba ütközik.

Állandó könyvvizsgáló

Ha a jogi személy állandó könyvvizsgálót vesz igénybe, a könyvvizsgáló feladatai ellátása érdekében betekinthez a jogi személy irataiba, számviteli nyilvántartásaiba, könyveibe, felvilágosítást kérhet,

megvizsgálhatja a jogi személy fizetési számláját, pénztárát, értékpapír- és áruállományát, szerződéseit.

Ha a könyvvizsgáló a jogi személy vagyonának olyan változását észleli, amely veszélyezteti a jogi személlyel szembeni követelések kielégítését, vagy olyan körülményt észlel, amely a vezető tisztségviselő vagy a felügyelőbizottsági tagok felelősségét vonja maga után, késedelem nélkül köteles az ügyvezetésnél kezdeményezni a tagok döntéshozatalához szükséges intézkedések megtételét. Ha a kezdeményezés nem vezet eredményre, a könyvvizsgáló köteles a feltárt körülményekről a törvényességi felügyeletet ellátó nyilvántartó bíróságot értesíteni.

1.7. Jogi személyek megszűnése

A jogi személy **megszűnése** jogutódlással vagy jogutód nélkül is történhet. **Jogutódlással** történő megszűnési formák a más típusú jogi személlyé történő átalakulás, a más jogi személlyel való egyesülés és a szétválás. A jogi személy **jogutód nélkül** akkor szűnik meg, ha a meghatározott időtartam eltelt, a kikötött feltétel bekövetkezett, a tagok vagy az alapítók legalább háromnegyedes szótöbbséggel kimondták megszűnését vagy az arra jogosult szerv megszüntette.

A jogi személy **megszüntetésére** akkor kerülhet sor, ha a jogi személy működése súlyosan törvénysértő, és a jogszabályszerű működés másként nem állítható helyre. A megszüntetnek nyilvánítás annak bírósági (hatósági) határozatban való kinyilvánítása, hogy a jogi személy jogképessége megszűnt. Ekkor a nem a jogi személy ügydöntő szerve mondja ki a jogi személy megszűnését. Megszüntetésre akkor kerülhet sor, ha például a jogi személy működésképtelenné vált, a működésével felhagyott, tagjainak létszáma tartósan nem éri el a törvényben megkívánt létszámot. Megszűnés esetén a jogi személyt törölni kell a nyilvántartásból.

2. A jogi személyek egyes fajtáira vonatkozó külön rendelkezések

2.1. Egyesület

Az egyesület a tagok közös, tartós, alapszabályban meghatározott céljának folyamatos megvalósítására létesített, nyilvántartott tagsággal rendelkező jogi személy.

Az egyesülési jog alapján politikai, érdekképviselői, kulturális és egyéb célok érdekében szervezett közösségek hozhatók létre és működtethetők, az alkotmányos rend tiszteletben tartása mellett.

Az egyesülési jog alapvető jellegzetessége az önkéntesség, az önkormányzati elven alapuló működés, a közös cél, a nyilvántartott tagság és a cél elérése érdekében szervezett közös tevékenység.

Az egyesülési jogot az Alaptörvény garantálja, a részletekről az egyesülési jogról szóló 2011. évi CLXXV. törvény rendelkezik. Ez a jogszabály alapvető, elidegeníthetetlen jogként biztosítja az egyesülési jog gyakorlását és részletesen szabályozza az egyesülési jogot.

Az önkéntesség elve alapján azt mondja ki, hogy az egyesülési jog mindenkit megillető szabadságjog. Az egyesülési jog alapján mindenkinek joga van ahhoz, hogy másokkal szervezetet, illetve közösséget hozzon létre, vagy azokhoz csatlakozzon. Az egyesület önkormányzata pedig lényegében azt jelenti, hogy az állam csak törvénysértés esetén avatkozik be az egyesület működésébe.

Az egyesület gazdasági tevékenység folytatására nem alapítható. Az egyesület az egyesületi cél megvalósításával közvetlenül összefüggő gazdasági tevékenység végzésére jogosult.

Az egyesület létrejötte

Az egyesület alapításához az szükséges, hogy

- legalább 10 alapító tag a szervezet megalakítását kimondja,

- alapszabályát megállapítsa.

Egyesületet létrehozhatnak:

- magánszemélyek,
- jogi személyek,
- valamint ezek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezetei.

Az **alapszabályban** rendelkezni kell az egyesület nevééről, céljáról és székhelyéről, valamint a szervezetéről, a tagok jogairól és kötelezettségeiről, az alapszabály vagy jogszabály megsértése esetén alkalmazandó eljárásról és jogkövetkezményekről, a közgyűlés működéséről, a szavazati jog gyakorlásáról – ezek képezik az alapszabály **minimális elemeit**. Az alapszabályban az egyesület célja mellett meg kell határozni a célok megvalósítása érdekében végezni kívánt, alapcél szerinti tevékenységeket. Az egyesület a bírósági nyilvántartásba vételével jön létre.

Az egyesület esetében – úgy, mint minden jogi személynél – a **név** választásánál a polgári jog általános szabályai az irányadók. Az egyesület nevének meghatározásának meg kell felelnie a névkizárolagosság, a névvalódiság és a névszabatosság követelményeinek is.

Az egyesület minden olyan tevékenység végzése **céljából** alapítható, amely összhangban áll az Alaptörvénnyel, és amelyet a törvény nem tilt. Egyesület elsődlegesen gazdasági tevékenység folytatására nem alapítható. Az egyesület jellegéből következik, hogy annak tevékenységében egyszerre vannak jelen, az egymástól elválaszthatatlan, az eszmei és a vagyoni érdekek.

A **székhely** lehet magánlakás vagy valamilyen jogi személy címe.

Az egyesület **szervezetéről** a jogszabály csak azokat az alapvető szabályokat tartalmazza, amelyek az önkormányzati elven alapuló demokratikus működés garanciáit jelentik. Mindezekon felül az egyesület nagyságához, kiterjedtségéhez és tevékenységéhez viszonyítva saját maga alakítja ki a szervezeti felépítését.

Az egyesületnek legfelsőbb szervvel (közgyűléssel), ügyintéző és képviseleti szervvel kell rendelkezni, és meg kell állapítania a legfelsőbb szerv hatáskörébe tartozó kérdéseket is. Alapvető elv az is, hogy az egyesület legfelsőbb szerve vagy az összes tag, vagy a tagok által közvetlenül, illetve közvetett úton választott testület lehet. Kötelező felügyelőbizottságot létrehozni, ha a tagok több mint fele nem természetes személy, vagy ha a tagság létszáma a száz főt meghaladja.

A társadalmi szervezet képviselőjének a bírósági nyilvántartásban szereplő személyt kell tekinteni.

Az egyesület **tartozásaiért saját vagyonával felel**. Az egyesület tagja nem köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni. A tag az egyesület tartozásaiért saját vagyonával nem felel.

Az egyesület megszűnése, rendelkezés a fennmaradó vagyonról

Jogutódlással történő megszűnés körében az egyesület csak egyesülettel egyesülhet és csak egyesületekre válhat szét.

Jogutód nélküli megszűnés az általános okokon kívül lehetséges, ha:

- az egyesület megvalósította célját vagy a cél megvalósítása lehetetlenné vált, és új célt nem határoztak meg;
- az egyesület tagjainak száma hat hónapon keresztül nem éri el a 10 főt.

Az egyesület megszűnésének a megállapítására csak akkor kerülhet sor, ha a működés törvényességének helyreállítására más lehetőség nincs.

A törvény az egyesület legfelsőbb szervének a hatáskörébe utalja a szervezet megszűnésével kapcsolatos döntést.

A hitelezők követeléseinek kielégítése után fennmaradó vagyont az alapszabályban meghatározott, az egyesület céljával megegyező vagy hasonló cél megvalósítására létrejött közhasznú szervezetnek kell átadni. A vagyon sorsáról a nyilvántartó bíróság a törlést kimondó határozatban rendelkezik.

2.2. Gazdasági társaságok

A Ptk. meghatározza a gazdasági társaság fogalmát: „A gazdasági társaság üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására, a tagok vagyoni hozzájárulásával létrehozott, jogi személyiséggel rendelkező vállalkozás, amely esetében a tagok a nyereségből közösen részesednek és a veszteséget is közösen viselik.” [Ptk. 3:88. § (1) bekezdés]

A Ptk. szabályozza a gazdasági társaságok alapítását, szervezetét és működését, a társaságok alapítóinak, illetve tagjainak (részvényeseinek) jogait, kötelezettségeit továbbá felelősségét, valamint a gazdasági társaságok átalakulását, egyesülését, szétválását és jogutód nélküli megszűnését.

A Ptk. szabályaiban a formakényszer elve érvényesül, gazdasági társaság csak a Ptk. által nevesített formákban hozható létre:

- közkereseti társaság (kkt.),
- betéti társaság (bt.),
- korlátolt felelősségű társaság (kft.),
- részvénytársaság (rt.).

A gazdasági társaságokra vonatkozó általános szabályok

A társaság saját cégneve alatt jogképes, jogokat szerezhethet, és kötelezettségeket vállalhat, így különösen tulajdont szerezhethet, szerződést köthet, pert indíthat és perelhető.

A gazdasági társaságok típusai elsősorban a tagok felelősségében, valamint az alapításhoz szükséges minimális tőkenagyságban (jegyzett tőke minimuma) különböznek. Jellemzően a tagok korlátozott felelősségét (azaz azt az előnyt, hogy a tagok csak a bevitt vagyoni hozzájárulást kockáztatják, de magánvagyonukkal nem felelnek a hitelezők irányába) a törvény egy jegyzett tőke minimummal ellensúlyozza (kft. és rt. esetén). Olyan társaságok esetében, ahol a tagok mögöttesen és korlátlanul (azaz teljes magánvagyonukkal) felelnek a társaság vagyonából ki nem elégíthető tartozásokért, a hitelezők szempontjából a korlátlan tagi felelősség elegendő garancia, így nincsen szükség jegyzett tőke minimum meghatározására (kkt. és bt.).

Gazdasági társaságot üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására külföldi és belföldi természetes és jogi személyek egyaránt alapíthatnak, tagként beléphetnek, társasági részesedést (részvényt) szerezhethetnek (társult tagok egyenlőségének elve).

A gazdasági társaságok alapítása

A gazdasági társaság alapításának első momentuma a tagok társaság alapításra irányuló akarata és ennek kinyilvánítása.

Gazdasági társaságok alapításához létesítő okirat szükséges, ezek elnevezése társasági formánként eltérő:

A létesítő okiratok elnevezése	Társasági forma
társasági szerződés	közkereseti társaság (kkt.)
	betéti társaság (bt.)
	többszemélyes korlátolt felelősségű társaság (kft.)
alapító okirat	egyszemélyes korlátolt felelősségű társaság
	egyszemélyes részvénytársaság (rt.)
alapszabály	nyilvánosan működő részvénytársaság (nyrt.)
	zártkörűen működő részvénytársaság (zrt.)

A társasági szerződést valamennyi alapító tagnak alá kell írnia, és azt közjegyzői okiratba vagy ügyvéd, illetve valamelyik alapító kamarai jogtanácsosa által ellenjegyzett magánokiratba kell foglalni. A Ptk. a jogi személy általános szabályai körében a létesítő okiratok vonatkozásában kötelező tartalmi elemeket határoz meg. Gazdasági társaság esetében ez a következőket jelenti:

- a társaság cégneve és székhelye (esetleg a központi ügyintézés helye),
- a társaság tagjai, nevük (cégnevük) és lakóhelyük (székhelyük),
- azon tevékenységi körök, melyeket a társaság a cégjegyzékben szerepeltetni kíván,
- a társaság jegyzett tőkéje, a jegyzett tőke (a tagok vagyoni hozzájárulása) rendelkezésre bocsátásának módja és ideje,
- a cégjegyzés módja,
- a vezető tisztségviselők neve és lakóhelye,
- a gazdasági társaság időtartama, ha a társaságot határozott időre alapítják, valamint
- mindaz, amit a Ptk. az egyes társasági formáknál kötelezően előír.

A gazdasági társaságok a **cégbejegyzés napjával** jönnek létre, gazdasági társaság státuszukat a cégbíróság általi nyilvántartásba vétellel nyerik el.

Gazdasági társaság alapítását a létesítő okirat közjegyzői okiratba foglalásától vagy ügyvédi vagy kamarai jogtanácsosi ellenjegyzésétől számított harminc napon belül be kell jelenteni a nyilvántartó bíróságnak.

A gazdasági társaság a létesítő okirat közjegyzői okiratba foglalásától vagy ügyvédi vagy kamarai jogtanácsosi ellenjegyzésétől kezdődően a létrehozni kívánt társaság **előtársaságaként** működhet. Az előtársasági létszak célja kettős: egyrészt biztosítja a bejegyzési kérelem benyújtását előkészítő társaságnak, hogy a kérelem összeállításához szükséges jogcselekményeket végezzen, másrészt, hogy a bejegyzési határidő alatt már megkezdhesse gazdasági tevékenységét. Ez utóbbi célkitűzés lassan elveszíti értelmét, hiszen szemben a korábban akár 60 napig is elhúzódó eljárással, a hatályos szabályok alapján a cégbejegyzés 15 munkanapon vagy akár egy munkaórán belül is megtörténik.

A gazdasági társaságokra, annak tagjaira, vezető tisztségviselőire és felügyelő bizottsági tagjaira vonatkozó, a cégnilvántartás részét képező jogok, tények és adatok nyilvánosak. A cégnilvánosság a társasági jog fontos alapelve. Az adatokban bekövetkező változást így a társaságoknak változásbejegyzési eljárásban át kell vezetniük a cégjegyzékben.

A gazdasági társaságok képviselete

A gazdasági társaságok (kft., rt.) törvényes képviseletére a vezető tisztségviselők és képviseletre feljogosított munkavállalói írásban cégjegyzés útján jogosultak. Vezető tisztségviselőnek csak természetes személy választható. Vezető tisztségviselők a korlátolt felelősségű társaságnál az ügyvezetők, részvénytársaságnál az igazgatóság (egységes irányítási rendszerben működő rt. esetén az igazgatótanács) tagjai vagy – egyszemélyi vezetés esetén – a vezérigazgató. Vezető tisztségviselő lehet a társaság tagja, de munkaviszony vagy megbízási jogviszony alapján akár a tagok körén kívül eső más természetes személy is.

Kkt. és bt. vezető tisztségviselője csak a társaság tagja lehet, kívülálló üzletvezetővé választására nincs mód. A vezető tisztségviselő elnevezése üzletvezetésre jogosult tag. Mivel a kkt. és bt. tagja természetes személy és jogi személy egyaránt lehet, és a törvény a tagokat jogosítja fel üzletvezetésre, így nincs akadálya annak, hogy a jogi személy tag üzletvezető legyen. Ilyenkor a jogi személy képviseletére jogosult tisztségviselő lesz az, aki az üzletvezetést ténylegesen ellátja a jogi személy tag nevében.

A gazdasági társaságot a **vezető tisztségviselők képviselik** harmadik személyekkel szemben, valamint bíróságok és más hatóságok előtt.

A gazdasági társaság legfőbb szerve a cégvezetőt **általános képviseleti joggal** ruházhatja fel. Cégvezetővé az a munkavállaló jelölhető ki, aki egyébként megfelel a vezető tisztségviselőkre

vonatkozó követelményeknek. Ha a gazdasági társaság a székhelyétől eltérő telephelyen vagy fióktelepen is folytat tevékenységet, több korlátozott hatáskörű cégvezető is kijelölhető.

A vezető tisztségviselők az ügyek meghatározott csoportjaira nézve a gazdasági társaság munkavállalóit **képviseleti joggal ruházhatják fel**.

A cégvezető és a képviseletre feljogosított munkavállaló képviseleti jogát másra nem ruházhatja át.

A felelős tisztségviselők jogosultak a képviseleten túl a **cégjegyzésre is**. A Cégtörvény szerint a cégjegyzés: a cég írásbeli képviseletére, a cég nevében történő aláírásra való jogosultság.

A gazdasági társaság vezető tisztségviselőinek és a cégvezetőnek a cégjegyzési joga önálló (a bankszámla feletti rendelkezés tekintetében is), az egyéb képviselők cégjegyzésének érvényességéhez pedig két képviseleti joggal rendelkező személy együttes aláírására van szükség.

A **vélelmezett képviselet** szabálya szerint: „*Üzlethelyiségben vagy az ügyfélforgalom számára nyitva álló egyéb helyiségben képviselőnek kell tekinteni azt a személyt, akiről okkal feltételezhető, hogy az ott szokásos jognyilatkozatok megtételére jogosult.*” [Ptk. 6:18. § (1) bekezdés]

A vélelmezett képviselet megkönnyíti a jogi személyek és a velük szerződést kötő felek számára a jogügyletek megkötését. Az ügyfélforgalom számára nyitva álló helyiségben (pl. bolt) tartózkodó tag és alkalmazott vonatkozásában ugyanis fennáll a vélelem, hogy akár a létesítő okirat ilyen irányú jogosító rendelkezésének hiányában is képviselheti a jogi személyt, az ott szokásos szerződések megkötésénél.

A gazdasági társaságok megszűnése

A Ptk. a gazdasági társaságok **jogutóddal** vagy **jogutód nélküli** megszűnésének eseteit szabályozza.

A **jogutód nélküli megszűnés**hez a cégjegyzékből való tényleges törlésre is szükség van.

A társaság jogutód nélküli megszűnését követően a tagokkal (részvényesekkel) szemben a **fennmaradt követelések** egy ötéves jogvesztő határidőn belül érvényesíthetők. Ha a tag felelőssége a társaság fennállása során korlátozott (kft. tagja, rt. részvényese, bt. kültagja) volt, úgy a tag csak a társasági vagyon felosztása során neki jutó rész erejéig tehető felelőssé a megszűnt társaság ki nem elégített tartozásaiért. Amennyiben a tag felelőssége korlátlan és egyetemleges volt (kkt. tagja, bt. beltagja), úgy a megszűnést követően helytállási kötelezettsége továbbra is korlátlan és egyetemleges, tehát teljes magánvagyonával felel a ki nem elégített hitelezői követelésekért.

Ha a gazdasági társaság jogutód nélkül szűnik meg, **végelszámolásnak** van helye. Ha a társaság fizetésképtelen (vagyon a hitelezők követeléseit nem fedezi), felszámolási eljárásnak van helye.

Jogutódlással szűnik meg a társaság, társasági **formaváltás** (pl. kft. átalakul rt.-vé), **egyesülés** és **szétválás** esetén.

A gazdasági társaság más gazdasági társasággá való átalakulása során a gazdasági társaság alapítására vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.

Közkereseti társaság

A tagok kkt. létesítésére irányuló társasági szerződéssel arra vállalnak kötelezettséget, hogy a társaságnak a társasági vagyon által nem fedezett kötelezettségeiért való **korlátlan és egyetemleges felelősségük** mellett üzletszerű közös gazdasági tevékenységet folytatnak, és az ehhez szükséges vagyoni hozzájárulást a társaság rendelkezésére bocsátják.

A törvény megköveteli, hogy – mint minden gazdasági társaságnál – valamennyi tag vagyoni hozzájárulást teljesítsen, ezzel fejezve ki a közös gazdasági tevékenység iránti elkötelezettséget. A vagyoni hozzájárulás minimumára azonban a Ptk. nem tartalmaz megkötéseket, így a hozzájárulás bármilyen mértékű lehet. Ezt a viszonylagos formátlanságot ellensúlyozza a hitelezők védelme érdekében szabályozott szigorú tagi felelősség.

A kkt. valamennyi tagjának **felelőssége mögöttes, korlátlan és egyetemleges**. A mögöttes felelősség azt jelenti, hogy a hitelezők a taggal szemben csak akkor fordulhatnak, ha a társaság vagyona követeléseik kielégítésére nem elegendő. A korlátlan felelősség lényege, hogy a tag a társasági vagyontól ki nem elégíthető tartozásokért teljes magánvagyonával felel. Végül az egyetemlegesség fontos hitelezővédelmi garancia, hiszen a hitelezők bármely tagtól a követelés teljes összegét igényelhetik.

A kkt. másik jellemző sajátossága annak **személyegyesítő jellege**. Az egyetemleges felelősség megköveteli azt, hogy a tagok érdekeltek legyenek a társaság működésében, a tevékenység végzésébe személyesen bekapcsolódjanak, kontrollálják, kik kerülnek be tagként a társaságba. A kkt. szervezetére vonatkozóan a Ptk. néhány alapvető előírást fogalmaz meg, de a legfőbb szerv (tagok gyűlése) részletes szabályait (pl. megismételt ülés tartásának feltételei, összehívás) a tagok a társasági szerződésben szabadon állapítják meg.

Betéti társaság

A betéti társaság létesítésére irányuló társasági szerződéssel a társaság tagjai üzletszerű, közös gazdasági tevékenység folytatására, és az ehhez szükséges vagyoni hozzájárulás teljesítésére vállalnak kötelezettséget oly módon, hogy legalább egy tag (beltag) felelőssége korlátlan és a többi beltaggal egyetemleges, míg legalább egy másik tag (kültag) csak a társasági szerződésben vállalt vagyoni betétje szolgáltatására köteles, a társaság kötelezettségeiért azonban – a törvényben meghatározott kivétellel – nem felel.

A bt. két fontos előnyt ötvöz egyetlen társaságban. A társaság alapításához ugyanis – akárcsak a kkt. esetében – **nem szükséges minimális jegyzett tőke** befizetése, valamint a tagok egy része (kültagok) felelőssége korlátozott. A kkt. és a kft. sajátos keverékeként tekinthetünk így a bt.-re. A beltagok felelőssége megegyezik a kkt. tagjainak mögöttes, korlátlan és egyetemleges felelősségével, míg a kültagok úgy viselkednek, mint a kft. korlátozott felelősséggel bíró tagjai.

Korlátolt felelősségű társaság

A korlátolt felelősségű társaság (kft.) olyan gazdasági társaság, amely előre meghatározott összegű törzsbetétekből álló törzstőkével (jegyzett tőkével) alakul, és amelynél a tag kötelezettsége a társasággal szemben csak törzsbetéteinek szolgáltatására és a társasági szerződésben esetleg megállapított egyéb vagyoni hozzájárulás szolgáltatására terjed ki. A társaság kötelezettségeiért a tag nem felel (a törvényben meghatározott kivétellel).

A kft. sajátossága a tagok **korlátolt felelőssége**. Ez azt jelenti, hogy a tagok a társaságnak és nem a társaság hitelezőinek felelnek, de a társaság felé is csak a társasági szerződésben meghatározott vagyoni szolgáltatás (törzsbetét) nyújtására kötelesek. Ezen felül legfeljebb pótbefizetésre és mellékszolgáltatásra kötelezhetők.

A korlátolt felelősség tehát nem a társaság vagyoni felelősségének korlátozottságát jelenti, az a **társaság teljes vagyona erejéig korlátlan**, hanem kizárólag a tagoknak a társasággal szembeni korlátozott felelősségét.

A korlátozott tagi felelősség alól azonban létezik kivétel. A Ptk. néhány súlyos jogsértés, visszaélésszerű magatartás (pl. a nem pénzbeli hozzájárulás túlértékelése, a korlátozott tagi felelősséggel való visszaélés) esetén lehetővé teszi, hogy a kft. tartozásaiért a tag – a főszabály ellenére – magánvagyonával feleljen.

A korlátolt felelősségű társaság személyegyesítő és tőkeegyesítő jegyeket is hordoz. A **személyegyesítő jelleg** egyfajta bizalmi viszonyt feltételez a tagok között, így nem irreleváns a tagok számára, ki kapcsolódik be a társaságba. Ha például valamelyik tag a tagsági jogait kifejező üzletrészt egy kívülről személyre kívánja átruházni, a törvény a többi tag számára elővásárlási jogot biztosít, amellyel meg tudják akadályozni új tag belépését. A **tőkeegyesítő jelleg** kifejeződése a törzstőke, mely a tagok törzsbetéteiből (vagyoni hozzájárulásaiból) tevődik össze. A törzstőke minimuma 3 millió Ft.

Részvénytársaság

A részvénytársaság olyan gazdasági társaság, amely előre meghatározott számú és névértékű részvényekből álló alaptőkével (jegyzett tőkével) alakul, és amelynél a tag (részvényes) kötelezettsége a részvénytársasággal szemben a részvény névértékének vagy kibocsátási értékének szolgáltatására terjed ki. A részvénytársaság kötelezettségeiért (törvényben meghatározott kivétellel) a részvényes nem felel.

A részvénytársaság jellemzően nagyméretű, tőkeerős szervezet, ahol a nagy alaptőkét viszonylag sok kis részvényes rakja össze, kivéve az egyszemélyes részvénytársaságot.

A részvénytársaság **tőkeegyesítő társaság**, személytelen jellegű, ebből következően a tagok nem folynak bele a társaság vezetésébe. A részvényes kockázata részvénye erejéig terjed, felelőssége tehát korlátozott.

A tőkeegyesítő jelleg kifejezése a törvényben meghatározott alaptőke minimum, amely zrt. esetén 5 millió, nyrt. esetében 20 millió Ft.

Részvénytársaság két formában alapítható. **Zártkörűen működik a részvénytársaság (zrt.)**, ha részvényeit nem lehet nyilvánosan jegyezni, a részvények átvételére az alapítók vállaltak kötelezettséget, nincs tőzsdére bevezetve. A másik lehetőség, hogy a részvénytársaság **nyilvánosan működik (nyrt.)**. Az nyrt. részvényeit egy részvényjegyzési eljárásban nyilvánosan a polgári jog bármely jogalanya jegyezheti, azokat a tőzsdére bevezették. A részvényesek személye nem fontos a társaság számára, csupán a tőke megléte lényeges.

2.3. Szövetkezet

A **szövetkezet** a tagok vagyoni hozzájárulásából álló tőkével alapított, a nyitott tagság és a változó tőke elvei szerint működő, a tagok gazdasági és társadalmi szükségleteinek kielégítésére irányuló tevékenységet végző jogi személy, amelynél a tag kötelezettsége a szövetkezettel szemben vagyoni hozzájárulásának szolgáltatására és az alapszabályban meghatározott személyes közreműködésre terjed ki.

A szövetkezet a **cégnyilvántartásba történő bejegyzéssel jön létre**. A szövetkezet alapítását az alapszabály közjegyzői okiratba foglalásától vagy ügyvédi vagy kamarai jogtanácsosi ellenjegyzésétől számított harminc napon belül be kell jelenteni a nyilvántartó bíróságnak. Ha a szövetkezet alapítása hatósági engedélyhez kötött, a bejelentést a véglegessé vált engedély kézhezvételétől számított tizenöt napon belül kell teljesíteni. A szövetkezet a cégbejegyzés iránti kérelem benyújtását követően végezhet gazdasági tevékenységet. A szövetkezet esetében az előtársaságra vonatkozó rendelkezéseket megfelelően alkalmazni kell.

A szövetkezet legfőbb önkormányzati, döntéshozó szerve a tagok összességéből álló **közgyűlés**.

A **szövetkezet** vezető tisztségviselői:

- az igazgatóság elnöke és tagjai,
- az igazgató elnök.

A szövetkezet ügyvezetését és képviselését az alapszabályban meghatározott létszámú, de legalább háromtagú igazgatóság végzi. 15 főnél kisebb taglétszámú szövetkezetben az alapszabály igazgatóság helyett igazgató elnöki tisztséget rendszeresíthet, aki az igazgatóság hatáskörében jár el.

A közgyűlés az alapszabályban meghatározott létszámú, de legalább háromtagú **felügyelő bizottságot** hoz létre, amelynek tagjait főszabály szerint a közgyűlés választja.

A szövetkezeti **tagsági jogviszony** a szövetkezet alapításakor vagy írásbeli kérelem alapján tagfelvétellel keletkezik.

A szövetkezet **tevékenysége** értékesítésre, beszerzésre, termelésre és szolgáltatásra irányulhat.

Átalakulásnak minősül a szövetkezet egyesülése (összeolvadás, beolvadás), szétválása, gazdasági társasággá átalakulása. A szövetkezet korlátolt felelősségű társasággá vagy részvénytársasággá alakulhat át.

2.4. Egyesülés (kooperációs társaság)

A Ptk. definíciója szerint az **egyesülés** a tagok által gazdálkodásuk eredményességének előmozdítására és gazdasági tevékenységük összehangolására, valamint szakmai érdekeik képviselésére alapított jogi személyiséggel rendelkező kooperációs társaság. Az egyesülés saját nyereségre nem törekszik, vagyonát meghaladó tartozásaiért a tagok korlátlanul és egyetemlegesen felelnek. Az összehangolási feladatok teljesítését segítő egyéb szolgáltatási és közös gazdálkodási tevékenységet (kiegészítő gazdálkodási tevékenységet) is végezhet.

A gazdasági társaság üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatására alakuló szervezet. Ezzel szemben az egyesülés olyan, nem direkt profitorientált, kooperációs társaság, ahol a nyereség nem kizárt, de nem ez a tevékenység meghatározó tényezője.

Bár a Ptk. csak négy gazdasági társasági formát ismer, kimondja azt, hogy hatálya alá tartozik a jogi személyiséggel rendelkező egyesülés mint kooperációs társaság. A Ptk. egyértelműen leszögezi, hogy az egyesülést **nem tekinti gazdasági társaságnak**, de a rá vonatkozó szabályokat a kooperációs jellegre való tekintettel mégis a Ptk.-ban helyezi el.

A **nonprofit jellegből** következően a társaság a saját nevében és a saját hasznára nem törekedhet nyereségre, ugyanakkor kiegészítő üzleti tevékenységet folytathat.

Az egyesülésnek **bárki tagja lehet**, ha a jogszabályi előírás nem zárja ki a tagságot.

Az egyesülés alapítása

Az egyesülést a gazdasági társaságokhoz hasonlóan társasági szerződéssel lehet létrehozni, **minimálisan két tag** részvételével.

Induló vagyon kötelező rendelkezésre bocsátását nem írja elő a Ptk., viszont, ha az egyesülés az összehangoló elsődleges tevékenység mellett kiegészítő gazdasági tevékenységet is végezni kíván, akkor az ehhez szükséges vagyont már rendelkezésre kell bocsátani a tagoknak.

A társasági szerződés alakiságára és tartalmi elemeire az általános szabályok alkalmazandók, a törvényben meghatározott többletelemekkel kiegészítve.

Az egyesülés működése

Az egyesülés működésének **költségeit a tagok viselik** (például székhely, irodabérlet, alkalmazottak díja), és azok bocsátják rendelkezésre a kiegészítő gazdálkodási tevékenységhez szükséges vagyont is (készpénz és apport). Az egyesülés tagjai egyéb vagyoni értékű szolgáltatás (mellékszolgáltatás) teljesítésére is vállalhatnak kötelezettséget, melyért a tagokat külön díjazás illetheti meg.

Ha a társasági szerződés másképp nem rendelkezik, a tagok ellenszolgáltatás nélkül jogosultak az egyesülés által nyújtott szolgáltatások igénybevételére; a más részére végzett szolgáltató és gazdálkodási tevékenység adózott eredményéből részesülnek. A gazdálkodási tevékenység során keletkezett adózott **eredmény felosztása** a vagyoni hozzájárulás arányában történik; egyébként a nyereség a tagok között egyenlő arányban oszlik meg.

Az egyesülés szervezete és ügyvezetése

Az egyesülés **legfőbb szerve a taggyűlés**. A taggyűlésen a tagot meghatalmazott is képviselheti, nem lehet meghatalmazott az igazgató, a felügyelőbizottság tagja és a könyvvizsgáló.

A **taggyűlés** hatáskörébe elsősorban a társaság alapvető stratégiai ügyeiben való döntéshozatali jog tartozik. Évente legalább egyszer tart ülést, az igazgató a napirend közlésével hívja össze, továbbá az ülés megszervezéséről, lebonyolításáról, a jegyzőkönyv vezetéséről és a határozatok szétosztásáról is ő gondoskodik.

A taggyűlés akkor határozatképes, ha ülésén a szavazatok legalább háromnegyed részét képviselő tagok jelen vannak (a társasági szerződés ennél szigorúbb arányt előírhat a határozatképességhez).

Az egyesülés ügyvezetését és képviselétét – a taggyűlés határozatainak keretei között – az **igazgató** látja el.

A társasági szerződésben az ügyvezetésre **igazgatóságot** is létre lehet hozni, amely három tagból áll. Ez esetben az igazgatóság tagjai minősülnek igazgatónak. Ahol e törvény az egyesülés igazgatójáról rendelkezik, ezen az igazgatóságot, illetve az igazgatóság adott ügyben intézkedésre feljogosított tagját kell érteni.

Csatlakozás az egyesüléshez

A társasági szerződésben foglalt feltételek szerint az egyesülésbe **bárki beléphet**. A **csatlakozás elfogadásáról** a taggyűlés határoz, egyúttal megállapíthatja a csatlakozás időpontját, az azzal járó kötelezettségek esedékességét, valamint a kiegészítő gazdálkodási tevékenység körében a csatlakozó tag szavazati jogának mértékét.

A csatlakozó tag felelőssége főszabályként visszamenőleges, azaz felel az egyesülésnek a csatlakozás előtt keletkezett tartozásaiért, hacsak ez alól a csatlakozást elfogadó határozat előzetesen nem mentesíti.

A csatlakozás tényét, időpontját és a felelősség alóli mentesítést be kell jegyezni a cégjegyzékbe; a mentesítés harmadik személlyel szemben a bejegyzéstől kezdődően hatályos.

Az egyesülés megszűnése

A Ptk. tételesen meghatározza a tagsági viszony megszüntetésének eseteit. Ezek pl. a tag kilépése az év végén, a tag kizárása, a tag halála, a tagsági jog átruházása.

Az egyesülés jogutód nélküli megszűnése esetén a tartozások kiegyenlítése után fennmaradó vagyont egyenlő arányban, ha pedig vagyoni hozzájárulást teljesítettek – a társasági szerződés eltérő rendelkezései hiányában –, a tagok vagyoni hozzájárulása arányában kell felosztani.

2.5. Alapítvány

Az alapítvány az alapító által az alapító okiratban meghatározott tartós cél folyamatos megvalósítására létrehozott jogi személy.

Több személy együttesen is létesíthet alapítványt. Ha több alapító együttesen létesít alapítványt, az alapítói jogokat az alapítók együttesen gyakorolják.

Az alapítvány létrehozására jogosultak alapítványt csak tartós célra hozhatnak létre, alapítvány gazdasági tevékenység folytatása céljából nem alapítható.

A **tartósságon** általában a hosszabb időre létrehozott alapítványt lehet érteni, azonban egy rövidebb időre létrehozott alapítványt is lehet tartósnak tekinteni.

Az alapítvány létrejötte

Az alapítvány a **bírósági nyilvántartásba vételével** jön létre. Nem tagadható meg a nyilvántartásba vétel, ha az alapító okirat megfelel a jogszabályi feltételeknek. A bíróság nem mérlegelheti, hogy az alapítványra szükség van-e (azaz az alapító szándékát és elhatározását nem bírálhatja felül).

Az alapítvány tevékenységét a nyilvántartásba vételről szóló **határozat jogerőre emelkedése napján** kezdheti meg.

A nyilvántartásba vétel után az alapító az alapítványt nem vonhatja vissza.

Az alapítványt annak székhelye szerint illetékes törvényszék, illetőleg a Fővárosi Törvényszék veszi nyilvántartásba. A nyilvántartásba vételre irányuló kérelmet az alapító nyújtja be a szükséges okiratokkal együtt. Az alapító köteles az alapítványi cél megvalósulásához szükséges, az alapító okiratban vállalt vagyoni juttatást teljesíteni. Az alapítvány működésének megkezdéséhez szükséges vagyont legkésőbb a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtásáig kell az alapítványra ruházni. A teljes juttatott vagyont a nyilvántartásba vételtől számított egy éven belül kell átruházni az alapítványra.

A bíróság a nyilvántartásba vételről **nemperes eljárásban** (tárgyalás tartása nélkül, egyesbíróként) határoz. A bíróság a nyilvántartásba vételről szóló határozatát az ügyészségnek is kézbesíti.

Ha az **alapítvány létrehozása végrendeletben** történt, arról a bíróságot értesíteni kell. Ezt az alapítványt közérdekű meghagyásnak kell tekinteni, amennyiben létrehozása nem felel meg a törvényben meghatározott feltételeknek. Ha a végrendeletkező ilyen módon kíván alapítványt létrehozni, akkor a végrendeletnek tartalmaznia kell mindazokat a feltételeket, amit a törvény az alapító okirat tartalmára előír. Ha az alapítvány a törvényi feltételeknek megfelel, akkor azt – a végrendelet alapján – nyilvántartásba lehet venni ugyanúgy, mint az alapító okiratban létrehozott alapítványt.

Alapítvány létrehozható öröklési szerződésben vagy meghagyással is. A meghagyásban meg kell határozni az alapítvány célját és vagyonát, és ki kell jelölni azt a személyt, aki az alapítvány létrehozását követelheti.

Az alapítvány vagyona

Az elsődleges vagyongyarapító és jövedelemszerző cél kizártsága mellett, az alapítvány az alapító okiratában meghatározott cél megvalósítása érdekében **önállóan gazdálkodhat**, meghatározott célok szerinti tevékenységet folytathat, és vállalkozási tevékenységet végezhet, de ez az alapítvány célját nem veszélyeztetheti.

Az alapítványnak a célja eléréséhez szükséges **vagyonnal** kell rendelkeznie. Az alapítványnak (mint önálló jogi személynek) a vagyonát az **alapító vagyonától el kell különíteni**, hogy ennek alapján a közérdekű célt önállóan és az alapítótól függetlenül megvalósíthassa, kötelezettségeiért az önálló vagyonnal feleljen.

Az alapításkor a vagyon **pénzből, ingó és ingatlan dolgokból**, illetve ezek hozadékából vagy **vagyoni értékű jogokból** állhat.

A bíróságnak mindig azt kell vizsgálni, hogy az alapító okiratban megjelölt cél a vagyon értékével összhangban áll-e, illetőleg azt, hogy a vagyon a cél eléréséhez elegendő-e. A pénzbeli adományt pénzintézetben elkülönített bankszámlán kell elhelyezni.

Az **alapító okiratban** az alapító az alapítvány **vagyonát kétféle módon** határozhatja meg. Abban az esetben, ha az alapító a működés megkezdéséhez szükséges vagyont bocsátja az alapítvány rendelkezésére és lehetővé teszi, hogy az alapítványhoz a törvényben biztosított módon bárki csatlakozhasson, akkor **nyílt alapítványról** beszélünk

Ha az alapító az alapítványhoz való csatlakozást megengedi (nyílt alapítvány), az alapítványhoz (az alapító okiratban meghatározott feltételek mellett) bárki csatlakozhat.

Ha az alapító úgy rendelkezik, hogy az összeg, illetve vagyon csatlakozással nem növelhető: **zárt alapítvány** az elnevezés (a Ptk. ezt tekinti alapesetnek). Ekkor az induló vagyont csak annak hozadéka, az esetleges vállalkozói tevékenységből befolyt jövedelem növelheti.

Az alapító okiratban fel kell tüntetni az alapítónak, ha nyílt alapítványt kíván létrehozni.

A nyílt és zárt alapítvány nem jelent merev kötöttséget, az alapító egy alapító okiratban a vagyonról bármely (akár mindkét) formában rendelkezhet.

Az alapítvány kezelő szerve (kuratórium)

A kezelő szerv (szervezet) az alapítvány **általános ügydöntő, ügyvezető és képviselő szerve**. Ez azt jelenti, hogy a kezelő szerv (kuratórium) kezeli az alapítvány vagyonát az alapítvány céljának megfelelően és érdekében, s képviseli az alapítványt hatóságok előtt és harmadik személyekkel szemben. Az alapító az alapítvány egyszemélyes ügyvezető szervéül kurátort nevezhet.

A kuratórium három természetes személyből áll. Évente legalább egyszer ülést tart, amelyet az elnök hív össze.

Az alapítói jogok gyakorlása

Ha az alapító meghalt, jogutód nélkül megszűnt vagy más okból az alapítói jogait véglegesen nem gyakorolja, azokat az alapító okiratban általa kijelölt személy vagy alapítványi szerv, kijelölés hiányában a kuratórium gyakorolja. Ezek hiányában, vagy ha nem alkalmasak, az alapítói jogokat a nyilvántartó bíróság gyakorolja.

Az alapítvány törlése

A bíróság az alapítványt a nyilvántartásból törli, ha az alapító okiratban meghatározott

- cél megvalósult, és az alapító új célt nem határoz meg, illetve ha a cél megvalósítása lehetetlenné vált, és annak módosítására vagy más alapítvánnyal való egyesülésre nincs mód;
- az alapítvány három éven át nem folytat a célja megvalósítása érdekében tevékenységet.

A feltétel bekövetkezésének bírósági bejelentése után a bíróság törli az alapítványt a nyilvántartásból. Az alapítvány a **nyilvántartásból való törléssel** szűnik meg.

Az alapítványt akkor is törölni kell a nyilvántartásból, ha az alapítványt a bíróság megszünteti vagy más alapítvánnyal való **egyesítését rendeli el**.

Az alapítvány törlésére az alapítvány **megszűnése** vagy **megszüntetése** esetén kerülhet sor. Az alapítvány a nyilvántartásból való törléssel szűnik meg.

A jogutód nélkül megszűnő alapítvány vagyonát a nyilvántartó bíróság jogszabályban meghatározott szervezetnek juttatja, ha az alapító okirat, vagy az alapító nem rendelkezik a megszűnő alapítvány vagyonáról, vagy ha az alapító okirat által megjelölt személy, vagy az alapító által megjelölt alapítvány, egyesület a vagyont nem fogadja el vagy azt nem szerzheti meg.

2.6. Az állam jogi személyisége

Az állam, mint jogi személy, a vagyoni jogviszonyok alanya lehet a polgári jogviszonyban.

Az államot a polgári jogviszonyokban (ha jogszabály ettől eltérően nem rendelkezik) az állami vagyon felügyeletéért felelős miniszter képviseli.

Az állami kötelezettségvállalások jogi hatályának szabályait rögzíti a Ptk. A kártérítési, megtérítési és kártalanítási kötelezettség, valamint a jóhiszemű személyek irányában vállalt szerződéses kötelezettség az államot költségvetési fedezet hiányában is terheli.

Jogi személynek tekintendők az állami, önkormányzati, gazdasági, társadalmi és más egyéb szervezetek. A szervezet jogi személyiségéről külön jogszabályok rendelkeznek.

3. A Polgári Törvénykönyvön kívüli jogi személyek

3.1. Közhasznú szervezet

Az új Ptk. hatálybalépésével a közhasznú szervezet szabályai az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról szóló, 2011. évi CLXXV. törvénybe kerültek.

A **közhasznú jogállás** megszerzésének feltétele, hogy a szervezet közhasznú tevékenységet végezzen, és ehhez megfelelő erőforrásokkal rendelkezzen, megfelelő társadalmi támogatottsága kimutatható legyen, és vagy civil szervezetként vagy olyan egyéb szervezetként működjön, amelyre vonatkozóan törvény lehetővé teszi a közhasznú jogállás megszerzését.

3.2. Egyház

Az Alaptörvényben biztosított lelkiismereti és vallásszabadság gyakorlásának egyik formája a vallási közösségek alapítása. A 2011. évi CCVI. törvény (a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról) kimondja, hogy **vallási közösség** a természetes személyek minden olyan közössége, szervezeti formától, jogi személyiségtől vagy elnevezéstől függetlenül, amely vallás gyakorlására alakult, és elsődlegesen vallási tevékenységet végez.

Vallási közösség működhet jogi személyiség nélkül, valamint jogi személyiséggel rendelkező szervezeti formában. **Jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség:**

- a vallási egyesület,
- a nyilvántartásba vett egyház,
- a bejegyzett egyház és
- a bevett egyház.

Vallási egyesület: az azonos hitelveket valló természetes személyek vallásuk gyakorlása céljából, vallási tevékenység végzésére vallási egyesületet hozhatnak létre.

Nyilvántartásba vett egyház: a vallási egyesületet - kérelmére - nyilvántartásba vett egyházként kell nyilvántartásba venni, ha

- részére a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtását megelőző 3 év átlagában legalább ezer magánszemély ajánlotta fel befizetett személyi jövedelemadójának külön törvény szerint meghatározott részét, és

- legalább

- 5 éve vallási egyesületként működik, vagy
- 100 éves szervezett formában történő önálló nemzetközi működéssel rendelkezik.

Bejegyzett egyház: a vallási egyesületet - kérelmére - bejegyzett egyházként kell nyilvántartásba venni, ha

- részére a nyilvántartásba-vételi kérelem benyújtását megelőző 5 év átlagában legalább négyezer magánszemély ajánlotta fel befizetett személyi jövedelemadójának külön törvény szerint meghatározott részét, és

- legalább

- 20 éve vallási egyesületként működik, vagy
- 100 éves szervezett formában történő önálló nemzetközi működéssel rendelkezik.

Bevett egyház: bevett egyház az olyan bejegyzett egyház, amellyel az állam a közösségi célok érdekében történő együttműködésről átfogó megállapodást kötött. Az átfogó megállapodás megkötése,

illetve annak módosítása során az állam nevében az egyházakkal való kapcsolattartás koordinációjáért felelős miniszter jár el.

A jogi személyiséggel rendelkező vallási közösségek működése

Bevételei elsősorban természetes személyek, jogi személyek, illetve jogi személyiség nélküli szervezetek adományaiból és egyéb hozzájárulásaiból, valamint az ilyen bevételek hasznáiból tevődnek össze, továbbá részükre a közcélú tevékenységek ellátásához az állam költségvetési támogatást nyújt.

A jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség saját belső szabálya, hitelvei és szertartási rendje szerint működik, illetve vállalhat részt a társadalom értékteremtő szolgáltatában.

3.3. Helyi önkormányzatok

Az önkormányzatok jogállását a 2011. évi CLXXXIX. törvény szabályozza. A törvény értelmében a helyi önkormányzat jogi személy, és a települések önkormányzati jogának, a közügyek demokratikus intézésének jogi kereteit biztosítja.

Az önkormányzat jogi személy. Az önkormányzati feladat- és hatáskörök ellátását a képviselő-testület és szervei biztosítják. A képviselő-testületet a polgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a főpolgármester képviseli. A képviselőtestület szervei: a polgármester, a főpolgármester, a megyei közgyűlés elnöke, a képviselő-testület bizottságai, a részönkormányzat testülete, a polgármesteri hivatal, a megyei önkormányzati hivatal, a közös önkormányzati hivatal, a jegyző, továbbá a társulás.

3.4. Politikai pártok

A **pártok működéséről és gazdálkodásáról** az 1989. évi XXXIII. törvény rendelkezik. A párt az egyesületek sajátos formája, amely nyilvántartott tagsággal rendelkezik, és amely a nyilvántartásba vételét végző bíróság előtt kinyilvánítja, hogy a törvény rendelkezéseit magára nézve kötelezőnek ismeri el.

A pártok munkahelyen, szolgálati helyen és tanintézetben nem hozhatnak létre és nem működtethetnek szervezetet.

A **párt vagyona** a tagok által fizetett díjakból, központi költségvetésből juttatott támogatásból, ingatlanokból, más személyek hozzájárulásaiból, magánszemélyek végintézkedéssel juttatott hagyatékából, a párt gazdálkodási tevékenységéből, illetőleg a párt által alapított vagy részvételével működő vállalat, gazdasági társaság nyereségéből tevődik össze. A párt gazdálkodási tevékenysége korlátok közé szorított. Költségeinek fedezése és vagyonának gyarapítása érdekében, politikai céljainak és tevékenységének megismertetése érdekében kiadványokat jelentethet meg és terjeszthet, a pártot szimbolizáló jelvényeket, termékeket árusíthat, pártrendezvényeket szervezhet, valamint a tulajdonában álló ingókat és ingatlanokat díj ellenében hasznosíthatja és elidegenítheti. A pártok gazdálkodása törvényességét az Allami Számvevőszék ellenőrzi.

A párt megszűnhet:

- más párttal való összeolvadással vagy más pártba való beolvadással;
- két vagy több pártra való szétválással;
- feloszlással;
- bíróság általi feloszlással, megszüntetéssel;
- megszűnésének bíróság általi megállapításával.

3.5. Köztestület

A köztestület **önkormányzattal** és **nyilvántartott tagsággal** rendelkező szervezet, amelynek létrehozását törvény rendeli el. A köztestület a tagságához, illetőleg a tagsága által végzett tevékenységhez kapcsolódó **közfeladatot lát el**. A köztestület jogi személy.

Törvény meghatározhat olyan közfeladatot, amelyet a köztestület köteles ellátni. A köztestület a közfeladat ellátásához szükséges jogosítványokkal rendelkezik, és ezeket önigazgatása útján érvényesíti. Törvény előírhatja, hogy valamely közfeladatot kizárólag köztestület láthat el, illetve, hogy meghatározott tevékenység csak köztestület tagjaként folytatható. A köztestületre az egyesületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

A köztestületet a Ptk. nem nevesíti, azonban a jogi személyek általános szabályai az egyes külön törvényekben nevesített köztestületekre kiterjednek.

Köztestületek például a gazdasági, szakmai kamarák, a Magyar Tudományos Akadémia, az ügyvédi kamarák stb.

A Magyar Ügyvédi Kamara az ügyvédek önkormányzati elvén alapuló, szakmai és érdek-képviselési feladatokat ellátó köztestülete. Az ügyvédi kamara az ügyvédek szakmai irányításával, érdekképviselésével kapcsolatos közfeladatokat látja el, megteremti és ellenőrzi a jogszerű ügyvédi működés feltételeit.

A Magyar Tudományos Akadémia önkormányzati elven, jogi személyként működő köztestület, amely a tudomány művelésével, támogatásával és képviselésével kapcsolatos országos közfeladatokat lát el.

Gazdasági kamarák a Kereskedelmi és iparkamara és az agrárkamara; míg szakmai kamarák a meghatározott szakmát gyakorló személyek törvény által létrehozott köztestületei – pl. Magyar Ügyvédi Kamara, Magyar Országos Közjegyzői Kamara, Magyar Könyvvizsgáló Kamara.

3.6. Országos sportági szakszövetség

A sportról szóló 2004. évi I. törvény rendelkezése szerint az országos sportági szakszövetség olyan sportszövetség, amely sportágában kizárólagos jelleggel a törvényben valamint más jogszabályokban meghatározott feladatokat lát el, és a törvényben megállapított különleges jogosítványokat gyakorol. A szakszövetség jogi személy.

A sportági országos szakszövetség (**szakszövetség**) önkormányzattal és nyilvántartott tagsággal rendelkező szervezet, amelyet a sportágban működő sportszervezetek hozhatnak létre a külön jogszabályban meghatározott feltételekkel.

A szakszövetség a külön jogszabályban és az alapszabályában meghatározott feladatokat lát el. Törvény meghatározhat olyan feladatot, amelyet kizárólag a szakszövetség láthat el. A szakszövetség a feladatai ellátáshoz szükséges jogosítványokkal rendelkezik és ezeket önigazgatása útján gyakorolja.

A szakszövetségre (ha törvény eltérően nem rendelkezik) az egyesületre vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni.

A **Sportról szóló 2004. évi I. törvény** a sportszövetségnek **hat típusát** nevesíti: országos sportági szakszövetség, a szabadidősport szövetségek, a fogyatékosok sportszövetségei, diák- és egyetemi-főiskolai sportszövetségei, a sportági szövetségek, valamint a nemzetközi sportszövetségek.

Egy sportágban csak egy szakszövetség működhet, azaz a szakszövetség sportágában monopóliumhelyzetben van. Bár a szakszövetség nem köztestület, de sportágában bizonyos feladatokat (pl. a versenyszabályzat kiadása) kizárólagos jelleggel lát el.

Az országos sportági szakszövetséget a Fővárosi Törvényszék kizárólagos hatáskörrel és illetékességgel veszi nyilvántartásba.

A szakszövetség nem automatikusan közhasznú szervezet, de az egyesülésről szóló törvény alapján kérheti közhasznú szervezatként való nyilvántartásba vételét.

3.7. Költségvetési szervek

A költségvetési szervek jogállását az Államháztartásról szóló 2011. évi CXCV. törvény (Áht.) szabályozza. Költségvetési szerv lehet:

- a központi költségvetési szerv (Országgyűlés, Kormány, miniszter által létrehozott szervek, amelyek többnyire önálló gazdálkodású szervezetek, pl. Magyar Államkincstár),
- az önkormányzati költségvetési szerv,
- az országos nemzetiségi önkormányzati költségvetési szerv (országos kisebbségi önkormányzat vagy ezek társulása által létrehozott),
- a köztisztviselői költségvetési szerv (köztisztviselő által létrehozott).

A költségvetési szervek jogi személyek, melyek a társadalom közös szükségleteit kielégítő állami és helyhatósági, illetve oktatási vagy egyéb közfeladataikat alaptevékenységként, nem haszonszerzés céljából végzik. Non-profit tevékenységük mellett azonban vállalkozási tevékenységet főszabályként végezhetnek.

A költségvetési szervek és intézményeik főként közjogi jogalanyok, amelyek feladata állami-önkormányzati ellátási kötelezettségek teljesítése. Ennek megfelelően szervezetükkel, illetve tevékenységükkel főként más jogágak (államjog, közigazgatási jog) foglalkoznak.

A költségvetési szerv alapítását az alapító szerv elhatározza és erről jogszabályban (Kormány, Országgyűlés) vagy alapító okiratban rendelkezik. Jogszabályban létesített költségvetési szervek (pl. Magyar Államkincstár) alapító okiratát is ki kell adni.

A költségvetési szerv belső szervezetére, működésére szervezeti és működési szabályzatot alkot, amely tartalmazza a szerv által ellátandó kötelező közfeladatokat és egyéb tevékenységeket.

A költségvetési szerv működése, tevékenysége felett az ellenőrzést, irányítást az alapító szerv gyakorolja, ellátja a tulajdonosi jogosítványokat. A költségvetési szerv vezetője felel a közfeladatok megfelelő ellátásért és a költségvetési szerv számára jogszabályban előírt kötelezettségek teljesítéséért. A költségvetési szerv képviselőjét a szerv vezetője látja el.

A költségvetési szerv – a jogszabállyal alapított költségvetési szervet kivéve – a Magyar Államkincstár által vezetett törzskönyvi nyilvántartásba történő bejegyzéssel, főszabályként a bejegyzés napján jön létre, és a nyilvántartásból a megszüntető okiratnak megfelelő törléssel vagy a megszüntető jogszabály rendelkezése szerint szűnik meg.

A költségvetési szervnek is lehet önálló vagyona, a főszabály azonban az, hogy a költségvetési szerv az alapító szerv vagyonának a kezelői jogát, valamint a működéshez szükséges alapítói rendszeres juttatást kap.

A költségvetési szervek önállóan gazdálkodhatnak, és ebben az esetben önálló vagyoni felelősség terhelheti őket. A költségvetési szerv gyakorta köt polgári jogi ügyletet, pl. ilyenek a közbeszerzési ügyletek. A költségvetési szervet a polgári jogi jogviszonyból fakadó kötelezettsége (kártérítési, megtérítési, kártalanítási kötelezettség) költségvetési fedezet hiányában is terheli.

A költségvetési szerv megszűnhet átalakítással, jogutódlással vagy jogutód nélkül.

V. A SZEMÉLYISÉGVÉDELEM

1. A személyiségi jogok általános védelme

A személyiségi jogok védelme elsősorban az Alaptörvényből fakad.

A Ptk. 2:42. § (1) bekezdése alapján: *„Mindenkinek joga van ahhoz, hogy törvény és mások jogainak korlátai között személyiségét, így különösen a magán- és családi élet, az otthon, a másokkal való - bármilyen módon, illetve eszközzel történő - kapcsolattartás és a jóhírnév tiszteletben tartásához való jogát szabadon érvényesíthesse, és hogy abban őt senki ne gátolja.”*

A Ptk. 2:42. § (2) bekezdés alapján: *„Az emberi méltóságot és az abból fakadó személyiségi jogokat mindenki köteles tiszteletben tartani. A személyiségi jogok e törvény védelme alatt állnak.”*

A fenti generálklauszula általános jelleggel mondja ki, hogy a személyiségi jogok is polgári jogi védelem alatt állnak, ami azt jelenti, hogy azokat mindenki köteles tiszteletben tartani, és a jogosult a személyiségi jogainak sértetlenségét mindenkivel szemben követelheti (abszolút szerkezetű jogviszony). A személyiségi jogok gyakorlása azonban nem sértheti mások jogait és törvényes érdekeit.

A személyiségi jog **megsértését eredményező magatartás jogellenes**. A jogellenességet **kizárja az érintett beleegyezése**, így például az orvosi beavatkozások, vagy a testi sérülésekkel szükségszerűen együtt járó sportok.

A személyiségi jogok **alanyai** elsősorban a **természetes személyek**, ugyanakkor a Ptk. lehetővé teszi azt is, hogy a védelem a **jogi személyeket** is megillessen olyankor, amikor jellegéből következően a személyiségi jog nemcsak magánszemélyt érinthet (pl. névviseléshez vagy a jóhírnévhez való jog stb. esetében).

2. A személyiségi jogok sérelmének különös esetei

A Ptk. felsorolásszerűen megjelöli a személyiség védelmének több lehetséges esetét, így rögzíti, hogy a személyhez fűződő jogok sérelmét jelenti **különösen**: az élet, a testi épség és az egészség megsértése; a személyes szabadság, a magánélet, a magánlakás megsértése; a személy hátrányos megkülönböztetése; a becsület és a jóhírnév megsértése; a magántitokhoz és a személyes adatok védelméhez való jog megsértése; a névviseléshez való jog megsértése; a képmáshoz és a hangfelvételhez való jog megsértése.

Az **élethez, testi épséghez és az egészséghez való jog** az ember legalapvetőbb joga. Az élethez való jog védelmét elsősorban a büntetőjog biztosítja.

Testi sértésnek a testet ért külső behatás minősül, ha azon elváltozást idéz elő; egészségsértőnek pedig azok a magatartások, eljárások tekinthetők, amelyek a szervezet bármely részének működését, vagy azok együttműködését hátrányosan befolyásolják, vagy arra ilyen hatással lehetnek. A gyakorlat a lelki károsodást is az egészség megsértésének körébe vonja. A testi épség, egészség megsértése – a személyiségvédelem tekintetében – nincs gyógytartamhoz kötve, s nincs jelentősége, hogy súlyos vagy könnyű testi sértés történt.

A szabadsághoz való jog az embernek mind testi, **fizikai szabadságára** (mindenki saját elhatározásából választhatja meg azt a helyet, ahol tartózkodni kíván; másfelől azt jelenti, hogy tilos erre irányuló mozgásában önkényesen korlátozni, szabadságát elvonni), mind **szellemi szabadságára** (a gondolatok, a politikai meggyőződés, a lelkiismeret, valamint a vallás megválasztásának és gyakorlásának szabadságát) vonatkozik.

A **személyes szabadság** jogellenes korlátozását eredményező magatartások széleskörűek. Így például a lakóhely, tartózkodási hely, a hivatás szabad megválasztásának joga, a gondolatközlés, bírálathoz való szabadsága stb. Szűkebb értelemben a személy fizikális értelemben vett személyes szabadsága, mozgásszabadsága is ide sorolható. Nem sérti a személyes szabadság megsértését a végszükségben való cselekvés, a jogos védelem és az önhatalom gyakorlása annak arányossága esetén. Törvényi rendelkezés alapján korlátozható továbbá a személyes szabadság, így többek között büntetőeljárásban az őrizetbe vétel, előzetes letartóztatás, illetve egyéb kényszerintézkedés alkalmazása esetén, illetve közegészségügyi okokból, járványok és fertőzések elterjedésének megakadályozása érdekében.

A **magánlakáshoz fűződő jog** közvetlenül a tárgyiasult valóságot védi és látszólag valamely materiális érték védelmét szolgálja. Közvetve azonban az emberi személyiség szabadságának, kiteljesedésének az egyik legfontosabb biztosítója a magánlakás tiszteletben tartásához fűződő jog.

A **hátrányos megkülönböztetés tilalma** a kötelezettektől azt kívánja meg, hogy tartózkodjanak minden olyan magatartástól, amely bizonyos tulajdonságaik, jellemzőjük alapján egyes személyekkel, vagy személyek egyes csoportjaival szemben közvetlen vagy közvetett hátrányos megkülönböztetést eredményez.

3. A személyiségi jogok sérelmének külön tényállásai

3.1. Közéleti szereplő személyiségi jogának védelme

A Ptk. ezen rendelkezése szerint a közügyek szabad vitatását biztosító alapjogok gyakorlása a közéleti szereplő személyiségi jogainak védelmét szükséges és arányos mértékben, az emberi méltóság sérelme nélkül korlátozhatja; azonban az nem járhat a magán- és családi életének, valamint otthonának sérelmével.

A közéleti szereplőt a közügyek szabad vitatásának körén kívül eső közléssel vagy magatartással szemben a nem közéleti szereplővel azonos védelem illeti meg. Nem minősül közügynek a közéleti szereplő magán- vagy családi életével kapcsolatos tevékenység, illetve adat.

A jogalkotó azt kívánta rögzíteni ezen személyiségi jog nevesítésével, hogy a nagy nyilvánosság, a társadalom jelentős része előtt szereplő személyeknek a vélemény-nyilvánítási és sajtószabadság gyakorlásával szemben magasabb tűrésküszöbvel kell rendelkezniük. Akár politikusról, akár médiaszemélyiségről van szó, nem lehet kettős mércét alkalmazni: a másik oldalnak, a társadalomnak, a sajtónak is biztosítani kell a szabadságot arra vonatkozóan, hogy a közszerepléssel kapcsolatos véleményt, értékelést formáljon.

3.2. A becsülethez és a jóhírnévhez való jog

A **becsület megsértését** jelenti különösen a más személy társadalmi megítélésének hátrányos befolyásolására alkalmas, kifejezőmódjában indokolatlanul bántó véleménynyilvánítás.

A **becsület** a természetes személy társadalmi megítélése. A becsület szempontjából jelentős szerepe van az egyes emberek egyénről alkotott **véleményének**, amely kifejezésre juthat szóbeli, írásbeli formában és bármilyen más értékelést hordozó magatartásban. Amennyiben ezek a megnyilvánulások sértők, torzok vagy következtelnek, illetve kifejezőmódjukban alkalmasak arra, hogy az egyén társadalmi elismertsége kedvezőtlenül megváltozzék, sértik a személy becsületét is. Sértheti a becsületet valamely közlés vagy más magatartás a kinyilvánításának módja miatt is, függetlenül annak valóságtartalmától.

A becsületsértés gyakorta olyan bírálathoz vezet, amely **nem felel meg a személy valós társadalmi értékelésének**. A véleménynyilvánítás Alaptörvényben is rögzített szabadsága folytán az értékítélet, a bírálathoz való jog gyakorlása nem jogsértő. E megállapítás helytálló akkor is, ha a vélemény az érintettre nézve sérelmes, illetve ha azzal nem mindenki ért egyet. Jogellenesség

akkor válik csak, ha a bíráló túllépi a szabad véleménynyilvánítás határait, így ha az önkényes, nem felel meg az emberi gondolkodás, ítéletalkotás elemi szabályainak.

A **jóhírnév megsértését** jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, valótlan tényt állít vagy híresztel, vagy valós tényt hamis színben tüntet fel.

A **jóhírnév** védelme a természetes és nem természetes személyekre egyaránt kiterjed. A jóhírnév a személy társadalomban betöltött szerepének értékelését jelenti, **tényállítások** formájában; a jóhírnév megsértése felróhatóságtól, jó- vagy rosszhiszeműségtől függetlenül megállapítható.

A **közlés** a szóbeli megnyilatkozáson túl bármilyen kifejezőmód lehet, így például egy mozdulat, kép, rajz stb. A hírnévrontás mástól szerzett ismeretek továbbadásával is megvalósulhat. A híresztelés megállapításának nem feltétele, hogy az értesülés széleskörű terjesztésére kerüljön sor, mint ahogy az ismételt vagy folyamatos továbbadás sem.

A jogsértés ugyanakkor bekövetkezhet a való tények közlésével is, így a tények megtévesztő csoportosításával, az egyes elemek elhallgatásával, félreérthető megfogalmazással is.

A sajtó-helyreigazítás alapjai

Sajtó-helyreigazítási eljárásnak akkor van helye, ha a személyhez fűződő jogot médiatartalom útján, valótlan tény állításával, híresztelésével vagy való tény hamis színben való feltüntetésével sértették meg. Ez megvalósulhat képi úton is, például fénykép, alaprajz, ábra közlésével.

2011. január 1. napjával lépett hatályba a **sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól** szóló 2010. évi CIV. törvény, mely új, korszerűbb fogalmakat vezetett be, és némileg átalakította a sajtó-helyreigazítási eljárást. A vonatkozó eljárásjogi szabályokat pedig a **polgári perrendtartásról** szóló törvény tartalmazza.

A kérelem kezdeményezésére jogosultak

Sajtó-helyreigazítási kérelem előterjesztésére az érintett személy jogosult. Ez a kialakult bírói gyakorlat szerint az lehet, akit a médiatartalomban (azaz valamennyi médiaszolgáltatás során, valamint sajtótermék által kínált tartalomban) név szerint megjelöltek, vagy akire a médiatartalom nevének megjelölése nélkül vonatkozik, ha annak tartalmából személye valamilyen módon felismerhető akár egy tágabb, akár egy szűkebb (pl. szakmai) közösségben.

Kérelemmel nemcsak a természetes, hanem jogi személy is élhet.

A helyreigazítási kérelem

Az igényérvényesítés első lépcsője a helyreigazítási kérelem.

A jogosultnak először a médiaszolgáltatótól, a sajtótermék szerkesztőségétől vagy a hírügynökségtől kell a helyreigazítást kérnie, írásban.

A kérelemben meg kell jelölni a sérelmezett közleményt, a valótlan, illetve hamis színben feltüntetett tényállításokat és - feltéve, hogy ezek közzétételét is igényli - a valós tényeket. A beadványban közölni kell a helyreállító közlemény tartalmát is.

Sajtó-helyreigazítást a közlemény közzétételétől (megjelenésétől, közvetítéstől) számított 30 napon belül lehet kérni.

A helyreigazítás közzétételének határideje

A helyreigazító közleményt

- napilap, internetes sajtótermék és hírügynökség esetében az erre irányuló igény kézhezvételét követő 5 napon belül a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben,

- lekérhető médiaszolgáltatás esetében az erre irányuló igény kézhezvételét követő 8 napon belül a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben,
- más időszaki lap esetében az igény kézhezvételétől számított 8 napot követően a legközelebbi számban a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és terjedelemben,
- lineáris médiaszolgáltatás esetében pedig ugyancsak 8 napon belül, a közlemény sérelmezett részéhez hasonló módon és azzal azonos napszakban

kell közölni.

A lekérhető médiaszolgáltatás olyan médiaszolgáltatás, amelyben a médiaszolgáltató által összeállított műsorkínálat alapján a felhasználó egyéni kérés alapján, az általa kiválasztott időpontban tekintheti, illetve hallgathatja meg a műsorszámokat. A lineáris médiaszolgáltatás pedig a médiaszolgáltató által nyújtott, műsorszámok műsorrend alapján történő egyidejű megtekintését, illetve meghallgatását lehetővé tevő médiaszolgáltatás.

A határidőben kért helyreigazítás közzétételét csak akkor lehet megtagadni, ha a kérelemben előadottak valósága nyomban megcáfolható.

Ha a médiaszolgáltató, a sajtótermék szerkesztősége vagy a hírügynökség a helyreigazítás közzétételére irányuló kötelezettségét határidőben nem vagy nem a helyreigazítási kérelemnek megfelelően teljesíti, a helyreigazítást igénylő fél ellene keresetet indíthat a közlési kötelezettség utolsó napjától számított 15 nap alatt. A bíróság a sajtó-helyreigazítási perben soron kívül jár el.

A sajtó-helyreigazítás a jogvédelem objektív eszköze. Ekként tehát a jogszabályban elvárt feltételek fennállása mellett a sajtószerv a helyreigazító közlemény közzétételére felróhatóságától függetlenül kötelezhető.

A sajtó-helyreigazítás a sajtótermékhez, azaz a közlés módjához kötött jog. E speciális jogvédelem tehát a sérelmezett kitévelt tartalmazó írás műfajától függetlenül igénybe vehető, amennyiben az valamely sajtótermékben (napilap, folyóirat, rádió, televízió, filmhíradó) jelenik meg.

Olyankor, amikor a fél a sajtó-helyreigazítási kérelemhez szükséges külön feltételeknek nem tett eleget (például a különös határidőket lekeste), jóhírnevének megsértése miatt az általános szabályokra alapítottan még élhet keresettel.

3.3. A magántitokhoz való jog

A védelem körében a Ptk. külön nevesíti a levéltitkot és a hivatásbeli titkot.

A jog sérelmét jelenti különösen a magántitok jogosulatlan megszerzése és felhasználása, nyilvánosságra hozatala vagy illetéktelen személlyel való közlése.

Titok minden olyan tény, adat, következtetés, amely szűk körben ismert, és amelynek a zárt körből való kikerülése sérti az adott személy érdekét. Ez az érdek bizonyos körben társadalmilag elismert védelem alatt áll, érvényesülését jogszabály biztosítja.

A titokkal rendelkezni jogosult személyt nevezzük a **titok urának**, aki jogosult a titok nyilvánosságra hozataláról dönteni.

A bírói gyakorlat szerint levélnek kell tekinteni minden zárt küldeményt. A **levéltitok** megsértése megvalósulhat a levél illetéktelen megszerzésével, felbontásával, de akként is, hogy azt a tartalmának megismerése érdekében jogosulatlan személy kezébe továbbítják stb. A törvényben védett **magántitoknak** azok az információk tekinthetők, amelyeknek megőrzéséhez az érintett személynek méltányolható érdeke fűződik. Ide sorolhatók az ún. hivatásbeli titkok (orvosi, ügyvédi stb.) is.

3.4. Az üzleti titokhoz való jog. Know-how (védett ismeret)

Az üzleti titok szabályozása kikerült a Ptk.-ból, immáron a 2018. évi LIV. törvény az üzleti titok védelméről mutatja be részletesen. Ennek értelmében üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó, titkos - egészben, vagy elemeinek összességéként nem közismert vagy az érintett

gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető -, ennél fogva vagyoni értékkel bíró olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek a titokban tartása érdekében a titok jogosultja az adott helyzetben általában elvárható magatartást tanúsítja.

Az alapvetően a szellemi alkotások körébe tartozó know-how is a fentebb említett törvényben került szabályozásra: védett ismeret (know-how) az üzleti titoknak minősülő, azonosításra alkalmas módon rögzített, műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, megoldás, tapasztalat vagy ezek összeállítása.

3.5. Képmás és hangfelvétel védelme

Képmás vagy hangfelvétel elkészítéséhez és felhasználásához főszabály szerint az érintett személy hozzájárulása szükséges.

A képmás és hangfelvétel az ember külső megjelenésének rögzítése, sokszorosítása, amely lehet rajz, fénykép, szobor, film- és videófelvétel stb. A kép és hangfelvétel az ember külső megjelenését rögzíti, amely alapján az egyes személyiségek megkülönböztetésére, azonosítására szolgál, ezért a **személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés.**

Az **érintett személy hozzájárulása szükséges** egyrészt a képmás vagy hangfelvétel **készítéséhez**, másrészt az elkészült felvétel – a nyilvános közszereplés kivételével – **nyilvánosságra hozatalához**. Visszaélésnek minősül tehát, ha valaki az érintett engedélye nélkül készít felvételt. Ide tartozik a rejtett kamerával, titkos lehallgatással készített felvétel is. Azonban az a tény, hogy a felvétel engedéllyel történt, nem ad jogot arra, hogy azt nyilvánosságra is hozzák. Visszaélésnek minősül az engedéllyel készült felvétel rendeltetésétől eltérő célú felhasználása, vagy adott esetben a nyilvánosságra hozatal módja is, amennyiben például az ábrázolt személy azáltal nevetségessé válik.

A **nyilvánosságra hozatal** fogalmát kiterjesztően kell értelmezni, így ide tartozik a kiállítás, a sugárzás, sokszorosítás, forgalmazás stb. A felhasználáshoz adott engedélyt azonban nem lehet kiterjesztően értelmezni. Ezért, ha az engedély tartalmából más nem következik, olyan körben tekinthető megadottnak, amely a társadalmi szokásoknak, a készítő és az érintett közötti kapcsolatnak – a felvétel készítés céljára és az eset egyéb körülményeire tekintettel – megfelel.

A **hozzájárulás** történhet *szóban, írásban és ráutaló magatartással* is.

Nyilvános közszereplés és tömegfelvétel esetén azonban **nincs szükség** a kép és hangfelvétel közzétételéhez az érintett személy **hozzájárulására**. Nyilvános közszereplésnek minősül például az ünnepeken, koncerteken, tüntetésen, politikai nagygyűléseken, sportrendezvényeken stb. való részvétel. Nyilvános eseményről szóló vagy nyilvános helyen készült tudósítás kapcsán sincs lehetőség arra, hogy a felvétel – megfelelő hozzájárulás nélkül – a tömegből egy-egy résztvevőt egyéniesítve mutasson be. Az egyéniesített felvételnek sincs akadálya azonban, ha a felvétel olyan nyilvános közéleti eseményről készült, amelyen szokásos a film, illetve hangfelvétel készítése, amivel tehát minden résztvevő alappal számolhatott. Ezekben az esetekben is jogsértő lehet az esetleges indokolatlan kiemelés, összemontírozás, torzítás.

Megjegyzendő azonban, hogy közéleti szereplők esetében kizárólag a **közszereplésükkel összefüggésben** lehet hozzájárulás nélkül felvételt készíteni, más minőségükben ők is magánszemélynek tekintendők, tehát engedélyt kell tőlük is kérni.

Megrendelésre készített képmás esetén a szerzői jog gyakorlásához az ábrázolt személy hozzájárulása szükséges.

A képmás vagy hangfelvétel **nyilvánosságra hozataláról kizárólag az ábrázolt, illetve a felvételen szereplő személy jogosult dönteni**. A képmás vagy hangfelvétel a jogszabály rendelkezése folytán, kivételesen hozzájárulás nélkül is nyilvánosságra hozható, ugyanis az **eltűnt**, valamint a **súlyos bűncselekmény miatt büntetőeljárás alatt álló személyről** készült képmás (hangfelvétel) nyomós közérdekből, vagy különös méltánylást érdemlő magánérdekből a **hatóság engedélyével** nyilvánosságra hozható.

3.6. A névviseléshez való jog

Tudományos, irodalmi, művészi vagy egyébként közszerepléssel járó tevékenységet – mások lényeges jogi érdekének sérelme nélkül – felvett névvel is lehet folytatni.

A névfelvételnek csak az a korlátja, hogy az mások jogait és törvényes érdekeit nem sértheti, vagyis nem lehet azonos egy hasonló közszereplő nevével. A Szerzői Jogvédő Hivatalnál kell bejelenteni a felvett nevet.

A **tudományos, irodalmi, művészi** tevékenységet folytató **magánszemély** – amennyiben a már korábban is hasonló tevékenységet folytató személy nevével **összetéveszhető** nevet használ – az érintett kérelmére **csak megkülönböztető toldással** vagy **elhagyással** viselheti a nevét. Ez a szabály nem vonatkozik az egyéb közszereplést vállaló személyekre.

A nem természetes személyt lényegesen szélesebb választási jog illeti meg a nevének meghatározásában, mint a magánszemélyt. A névviselésről szóló jogi szabályozás során ezért nagyobb szerephez jutnak a névfelvétel kapcsán érvényesülő korlátozó rendelkezések. A jogirodalom a gazdálkodó szervezetek nevét, az ún. kereskedelmi név alatt jelöli. A kereskedelmi név legáltalánosabb formája az ún. üzletjelző. Ide sorolható minden olyan, a gazdasági életben használt név (ábra), amelyet cégbejegyzés nem véd. A kereskedelmi név védelmét a Ptk.-n túl más jogszabályok – így a védjegyoltalmi és cégjogi rendelkezések – is biztosítják.

3.7. Kegyeleti jog

Meghalt személy emlékének megsértése miatt bírósághoz fordulhat a hozzátartozó, továbbá az a személy, akit az elhunyt végrendeleti juttatásban részesített. A kegyeleti jogsértéssel elért vagyoni előny átengedését bármelyik örökös kérheti. Több örökös esetén az elvont vagyoni előny az örökösöket a hagyatékából való részesedésük arányában illeti meg.

4. A személyiség jogi védelmének polgári jogi eszközei

A személyhez fűződő jogában megsértett személy részére rendelkezésre álló szankciók nagy része **objektív jellegű**, vagyis annak érvényesíthetősége nem függ a jogsértő magatartás felróhatóságától.

A sértett személy az eset körülményeihez képest a következő polgári jogi igényeket támaszthatja:

- követelheti a jogsértés megtörténtének bírósági megállapítását;
- követelheti a jogsértés abbahagyását és a jogsértő eltiltását a további jogsértéstől;
- követelheti, hogy a jogsértő nyilatkozzon vagy más megfelelő módon adjon elégtételt, és hogy szükség esetén a jogsértő részéről vagy költségén az elégtételnek megfelelő nyilvánosságot biztosítsanak;
- követelheti a sérelmes helyzet megszüntetését, a jogsértést megelőző állapot helyreállítását a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott dolog megsemmisítését, illetőleg jogsértő mivoltától megfosztását;
- követelheti, hogy a jogsértő vagy jogutódja a jogsértéssel elért vagyoni előnyt engedje át javára a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint.

Az objektív személyiségvédelmi eszközök igénybevételére akkor van lehetőség, ha megállapítható a személyiségi jogsérelem, valamint az, hogy e sérelem és a jogsértő magatartás között okozati összefüggés áll fenn. Annak azonban nincs jelentősége, hogy az a személy, aki jogellenes magatartást tanúsított, felróhatóan járt-e el, mint ahogy közömbös a jó- vagy rosszhiszeműsége is. A jogkövetkezmények azzal szemben alkalmazhatók, aki a jogsértést okozta vagy annak bekövetkeztében közrehatott.

Az objektív jogkövetkezmények érvényesülésére irányuló **igény érvényesítése elévülési határidőhöz kötött**.

A jogsértés megtörténtének **bírósági megállapítása** azon túl, hogy minden esetben feltétele a személyiségi jogsértés miatt tehető intézkedések alkalmazásának, egyben jogvédelmi eszközként is szolgál.

A megállapítást a bírósági ítélet rendelkező részének kell tartalmazni. Abban pontosan meg kell határozni, hogy milyen jogsértés történt: azaz milyen magatartás, mikor, hol és mi módon valósította azt meg.

A **jogsértés abbahagyásának** követelése és a **jogsértő eltiltása** a további jogsértéstől ugyancsak jelentős eszköze lehet a kialakult sérelmes helyzet felszámolásának, helyreállításának.

Abbahagyásra akkor kötelezhető a jogsértő, ha a magatartásával előidézett következmény a bírósági határozat meghozatalának időpontjában még fennáll.

A **jogsértő magatartástól való eltiltás** olyankor indokolt és célszerű, ha alappal lehet tartani a kifogásolt eljárás megismétlésétől.

Az **elégtétel adása** lényegében erkölcsi jóvátételt jelent. Elégtétel adására szóban, írásban, a nyilvánosság előtt vagy annak kizárásával egyaránt sor kerülhet. A mód és a nyilvánosság körének meghatározásában azt kell szem előtt tartani, hogy az mind teljesebben biztosítsa a jogsértő magatartásról tudomást szerzők előtt az elégtétel megismerését is, tehát legalább olyan mértékű nyilvánosságot kell biztosítani az elégtételnek, amilyen nyilvánosság előtt a jogsértés történt.

Az elégtétel-nyújtás tartalmáról a bíróságnak kell rendelkezni, annak szövegét tehát az ítélet rendelkező részébe kell foglalni.

A jogosult követelheti a **sérelmes helyzet megszüntetését**, a jogsértést **megelőző állapot helyreállítását** a jogsértő részéről vagy költségén, továbbá a jogsértéssel előállott **dolog megsemmisítését**, illetőleg a jogsértő mivoltától megfosztását. Előfordul, hogy a jogsértés valamely tárgy (pl. egy könyv, hangfelvétel stb.) útján valósul meg, és nincs mód a sérelmes helyzet megszüntetésével, illetve az eredeti állapot helyreállításával (pl. a tárgy jogosult részére történő átadásával, visszaadásával) a jogsértő helyzet felszámolására. Ilyenkor – ha ez lehetséges – a sérelmet hordozó tárgyat kell a jogsértő jellegétől megfosztani (egy könyv esetében a jogsértő rész eltávolításával), ha pedig erre nincs mód, magát a tárgyat kell megsemmisíteni.

A jogsértéssel elért **vagyoni előny átengedését** a megítélt kártérítéstől és sérelemdíjtól függetlenül kell a személyiségi jogában megsértett személy részére. Bár a törvény erre nem utal, a bírói gyakorlat feltehetően úgy alakul, hogy a vagyoni előny a kártérítés és a sérelemdíj összege feletti vagyoni előnyt veszi figyelembe.

A sérelmet szenvedő személy **szubjektív szankcióként** (felróhatóságot vizsgáló szankcióként) **kártérítést** és **sérelemdíjat** követelhet a polgári jogi felelősség szabályai szerint. Aki személyiségi jogainak megsértéséből eredően kárt szenved, a jogellenesen okozott károkért való felelősség szabályai szerint követelheti a jogsértőtől kárának megtérítését. A nem vagyoni sérelemért pedig sérelemdíj követelhető. Ez utóbbi összegének megállapítása bírói mérlegelés tárgya, hiszen – szemben a dolgokban bekövetkező károkkal és a vagyonsökkenéssel – nagysága pontosan nem mérhető. A bíróság az eset körülményeire tekintettel határozza meg a sérelemdíj mértékét: figyelemmel a jogsértés súlyára, ismétlődő jellegére, a felróhatóság mértékére, a jogsértésnek a sértettre és környezetére gyakorolt hatására stb. A sérelemdíjat egy összegben kell meghatározni.

Sérelemdíj esetén a jogsértés tényén kívül további hátrány bekövetkeztét nem kell bizonyítani

Azt, hogy a kártérítés feltételei fennállnak-e, a szerződésen kívül okozott károkra vonatkozó rendelkezések szerint kell vizsgálni.

Mivel a sérelemdíj és a kártérítés funkciója különböző, ezért párhuzamosan mindkettőt is lehet igényelni, sőt az objektív szankciókat is lehet szubjektív szankciókkal egyidejűleg alkalmazni.

A személyhez fűződő jogokat **csak személyesen lehet érvényesíteni**. A korlátozottan cselekvőképes személy a személyhez fűződő jogai védelmében maga is felléphet.

A személyes érvényesíthetőség alól azonban vannak **kivételek**:

- A cselekvőképtelen személyhez fűződő jogok védelmében törvényes képviselője, az ismeretlen helyen távollévő személyhez fűződő jogok védelmében pedig hozzátartozója vagy gondnoka léphet fel.
- Ha a személyiségi jog megsértése közérdekbe is ütközik, a sértett hozzájárulásával az ügyész is keresetet indíthat, és az objektív szankciókat érvényesítheti. Az ügyész keresete alapján a jogsértéssel elért vagyoni előnyt közérdekű célra kell átengedni.
- A Ptk. azt az álláspontot juttatja kifejezésre, hogy valamely közösséget ért sérelem egyben a közösség tagja személyiségi joga sérelmét is jelentheti. A személyiségi jog érvényesítésének ebben az esetben a következők a feltételei:
 - az érvényesítésre a közösség tagja jogosult,
 - közösséget nyilvánosság előtt súlyosan sértő, vagy kifejezésmódjában indokolatlanul bántó sérelem,
 - a közösséget ért sértés legyen összefüggésben a közösség tagja személyiségének lényeges vonásával, különösen a magyar nemzethez vagy valamely nemzeti, faji, vagy vallási közösséghez tartozásával,
 - a jogsértés megtörténtétől számított 30 napos jogvesztő határidőben az igényt érvényesíteni kell.